№ 110 ՈՒՐԲԱԹ ՅՈՒՆԻՍԻ 18

1899

ՔՍԱՆԵՕԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՈՒՐԲԱԹ ՅՈՒՆԻՍԻ 18 № 110

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի, կէս տարվան 6 ռուբ.
Առանձին համարները 5 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція „Мшакъ".
Կամ Tiflis, Rédaction „Mschak".
Տելեֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ.
Տելեֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Ի Տէր հանգեաւ

ՍԱՐԳԻՍ ՔԱՀԱՆԱՅ ԵՐԻՑԵԱՆ

Որբ ու անտէր զաւակները՝ Աստուածատուրը, Վարդուհին, Սրբուհին, Տիգրանուհին, Արմենակը և Երանուհին, այլ և տիկին Արմենուհի Քալինեան խնդրում են ազգականներին, բարեկամներին, ծանօթներին և յարգողներին, շնորհ բերել հանգուցեալի յուղարկաւորութեան, ուրբաթ օր, յունիսի 18-ին, ցերեկվայ ժամի 4-ին, Ցիցիանեան զառիվայր, № 5 տնից դէպի Էջմիածնեցւոց ս. Գէորգ եկեղեցին: Թաղումը տեղի կունենայ շաբաթ օր, ամսիս 19-ին: (ո. չ.) 1—2

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Խորհրդակցութիւն. — ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Մամուլ. Թիֆլիսի ձիաքաշը. Նամակ Ալէքսանդրօպօլից. Նամակ Խմբագրութեան. Նամակ Խմբագրութեան. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Նամակ Պարսկաստանից. Արտաքին լուրեր.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ. — ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ. — ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Վատ զուավը.

ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

—

Ներկայ աշնան վերջը մեր գիւղատնտեսական նշանաւոր կենտրոններից մէկում, այն է Կախեթում, տեղի կունենայ տեղական կալուածատէրերի և առհասարակ այգեգործների մի համագումար ժողով՝ խորհրդակցելու այգեգործութեան ներկայ վիճակի և նրա լաւութեան միջոցների մասին: Այդպիսի մի խորհրդակցութեան կարեւորութիւնը վաղուց զգացվում էր և պէտք է ուրախ լինել, որ վերջապէս նա իրագործութիւն է ստանում այս տարի: Այգեգործութիւնը, որ կազմում է մեր գիւղատնտեսութեան ամենակարեւոր ճիւղերից մէկը և որը ամբողջ շրջանների համար հայթայթում է ապրուստի միջոց, ինքը գտնվում է ճգնաժամի մէջ, շնորհիւ այն ձախորդ հանգամանքների, որոնք առաջ են եկել և նրան շրջապատել: Անկայլն հիւանդութիւնները, օրինակ օիդիում, միլդիու, անտրակնոզ և ուրիշները ոչ միայն չեն անհետանում, այլ և ստանում են նոր զինակիցներ իրանց աւերիչ գործի համար, որոնցից ամենավտանգաւորն է բլեկրոտ հիւանդութիւնը: Մենք այլ ևս չենք խօսում Ֆիլօքսերայի նման սարսափելի հիւանդութեան մասին, որ ոչնչացրեց Շօրապանի և Հաբեան գաւառների լայնատարած խաղողի այգիները:

Մի բան կար մխիթարական, այդ այն է, որ կովկասեան գինիները գտել են և կամաց նուաճում են իրանց համար վաճառանոցներ ոչ միայն մեր մերձակայ տեղերում, այլ և Ռուսաստանի խորքերում: Վաճառանոցների երեւալը ամենաուժեղ դրդող պայմաններից մէկն է դարձել՝ զարգացնելու այգեգործութիւնը ընդարձակ կերպով: Սակայն այդտեղ էլ նկատում ենք այն տխուր հանգամանքը, որ մեր գինիները դեռ որոշ ձև և հաստատ յատկութիւն չեն ձեռք բերել, որպէսզի օտար տեղերից եկող գինեգործը և գինեվաճառը կարողանան մեծ քանակութեամբ պատուիրել յայտնի բաւարար որակութեան գինի: Բացի այդ, գինեգործները ապահովված չեն կրեդիտով, որ կարողանան հանգիստ կերպով առաջ տանել իրանց արդիւնագործութիւնը և ստիպված չը լինեն դեռ անպատրաստ արդիւնքը վաճառանոց հանել. Նրանք նոյնպէս ապահովված չեն կարկուտի և ուրիշ պատահարներից առաջացած վնասներից:

Կարիքները շատ են և էական: Գործին մօտ անձանց սերտ շփումը և մտքի փոխանակութիւնը ամենալաւ միջոցներից մէկն է այդ կարիքները պարզելու և ձեւակերպելու: Եւ անկասկած, արդիւնագործութեան հարազատ ներկայացուցիչների ձայնը չէ կարող երկար ժամանակ խուլ մնալ և նա կարդիւնաբերի նպատակայարմար հետեւանքներ:

—

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՄՈՒԼ

—

Թիւրքահայերի ինքնուրոյն հրապարակախօսութիւնը մի շատ հոգեմաշ դրութիւն է ներկայացնում: Ի՞նչ կը լինէր հայ խմբագրի դրութիւնը, եթէ Բօսֆորի ափերում նրան թոյլ չը տային չահագործել այն քաղաքական նիւթերը, որ բերում են եւրոպական լրագիրները: Անհնարին կը լինէր առանց այդ պաշարի լրագիր հրատարակելը. խմբագրի միակ փրկութիւնն այն է, որ իր թերթի մեծ մասը նա լցնում է քաղաքական մանրամասն լուրերի և տեսութիւնների թարգմանութիւններով: Հազարից մի անգամ եթէ նա հնարաւորութիւն է գտնում մի քանի դիտողութիւններ անել այս կամ այն եպիսկոպոսի, քահանայի, պատրիարքական կարգադրութեան մասին, դիտողութիւններ, որոնք գրվում են մշուշապատ, հանդարտ ու մեղմ ոճով—այդ էլ մեծ բան է համարվում: Ամեն ինչ հրաշալի և կատարեալ է սուլթանների երկրում. այնտեղ կեանքը քննադատութիւն չէ վերցնում. այնտեղ չը կայ հասարակական ցեց, որին կարելի լինէր մերկացնել, չը կայ վաշխառու, չը կան խաւար ու մութ հասկացողութիւններ, որոնց դէմ հարկաւոր լինէր կռւել: Եւ ամենօրեայ մամուլը կամ չաքարի լեզու պիտի ունենայ կեանքի վերաբերմամբ, կամ պիտի միշտ աչքի առջև ունենայ այն մեծ իմաստութիւնը թէ լռելը ոսկի է: Չենք կարող ասել թէ Կ. Պօլսի հայ խմբագիրները անուշադիր են դէպի իրանց շրջապատող կեանքը: Ո՛չ, նրանք կը կամենային խօսել, նրանք շատ անգամ են փորձում խօսել, բայց թիւրքաց մամուլի վարչութիւնը շատ ու շատ է դիմում նախազգուշացումների միջոցին և խմբագիրների գլխին կախված դամօկլեան սուրը ակամայ հարկադրում է հեռու պահվել նոյն իսկ առօրեայ շատ հասարակ հարցերից: Միակ ասպարէզը, ուր պօլսեցի հրապարակախօսը խեղդող օդ չէ գտնում, գրական հարցերի շրջանն է: Մենք շատ անգամ ենք առիթ ունեցել ծանօթացնելու մեր ընթերցողներին թիւրքահայերի այդ ինքնատիպ հրապարակախօսութեան հետ: Այստեղ արդէն, ինչպէս ասել ենք, նկատվում է մի լուրջ ինքնաքննադատութիւն, մի կծու անբաւականութիւն, որ ինքն ըստ ինքեան մի յուսատու երևոյթ է: Եւ իրաւ, շատ յուսահատական պիտի լինէր դրութիւնը, եթէ պօլսեցիները գոհ մնային և այն հանգամանքով, որ անցեալ տարի մի հատ փոքր ի շատէ աչքի ընկնող գիրք չեն հրատարակել: «Արեւելքի» մէջ մէկը գրում է.

Ամայութեան ազդած մելամաղձութիւնը զգացի երբ ամիսներ առաջ կարդացի Հրանտ Ասատուր բարեկամիս «Գրական Տարին»: 1898-ին Պօլսահայ գրականութիւնը հատոր մը իսկ չէ կրցած արտադրել, ճիշդ Զուլու գրականութեան պէս:

Զուլուների գրականութիւն... Շատ խիստ է ասված: Եւ հայ գրագէտները, իմանալով որ այդ ամայութիւնը մեռելութիւն է, չարունակ հարց են տալիս. «Ի՞նչ անել»: Նրանք հիացմունքով և նախանձով են նայում ռուսահայերի գրականութեան, մանաւանդ այն կտակներին, որոնք գրական և կրթական նպատակների են ծառայում: Մենք ասել ենք, որ մեր թիւրքահայ եղբայրակիցները, առհասարակ, չափազանցրած հասկացողութիւն ունեն մեր մասին: Բայց չենք կարող չը խոստովանել և այն, որ նրանց դրութիւնն այնպէս է, որ այլապէս վերաբերվելը անհասկանալի կը լինէր: Տարիներ են անցնում —թիւրքահայերի մէջ ոչ մի կտակ, որ հասարակական նշանակութիւն ունենար. չէ երևում մի մարդ, որ գրական գործիչներին խրախուսէր, մեկենաս հանդիսանալով. գրողների դրութիւնը, ընդհանուր առմամբ, շատ չէ հեռացել այն աննման նկարագրութիւնից, որ արել է Պարոնեան «Մեծապատիւ Մուրացկանների» մէջ: Ելք որոնող, բայց ոչինչ նպաստաւոր հանգամանք չը գտնող թիւրքահայը միայն կարող է այսպիսի տողեր գրել, որ գտնում ենք «Արևելքի» մէջ.

Կիկղոպայք ալ պիտի սքանչանային Ռուսահայոց կտակներուն առատ ու դիմացկուն հանգամանքին, մանաւանդ այն հոգեկան կորովին՝ զոր կը դնեն կտակարարները իրենց գործին մէջ: Ամիս չ'անցնիր—և ճարտասանօրէն չէ այս բացատրութիւնը—որ երկու կամ դէթ մէկ կտակ չը ծանուցուի՝ Ռուսահայի մը կողմէն եղած, ի նպաստ այս կամ այն բարեպաշտական հաստատութեան, դպրոցներու, հայ գրականութեան և այլն, այնպէս որ կըտակով մեռնիլը սովորական վիճակ մը դարձած է Ռուսահայոց մէջ, և փառաբանութեամբ անգամ չի ծանուցուիր կտակարարին անունը. լրագրական երկտող տեղեկութիւն մը չոր ու ցամաք, և յետոյ չէնք չը- նորհք գործադրութիւն: Երանելի մարդիկ. մենք ինչեր կընենք երբեմն հոս կտակին հոտը չառած, թող թէ համը. մինչև անգամ կտակ կը ստեղծենք մենք մեզէն, մինչև երեք միլիօն ֆրանքի, և յետոյ զմեզ զրկեալ կը հռչակենք... չունեցածնիս կորսնցուցած համարելով:

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՎԱՏ ԶՈՒԱՎԸ *)

(Ալֆօնս Դօդէից)

—

Սէնտ-Մարի-օ-Մինի **) յաղթանդամ դարբին Լօրիի տրամադրութիւնը տեղը չէր այդ երեկոյ:

Սովորաբար, հէնց որ արեւը մտնում էր ու դարբնոցի կրակը հանգցնում էին, նա նստում էր դռան առաջ՝ վայելելու աշխատանքի ու չոք օրվայ ծանրութիւնից առաջացած քաղցր թըմբութիւնը և նախ քան աշկերտներին ճամբելը, երկար ու բարակ խմում էր նրանց հետ մի քանի բաժակ սառը գարեջուր՝ դիտելով բանւորների ելքը գործարաններից: Բայց այդ երեկոյ հալեորը մնաց դարբնոցում մինչև հացի նստելու ժամանակը և եկաւ ընթրիքի՝ կարծես չուզելով: Պառաւ Լօրին մտածում էր, նայելով մարդուն.

«Ի՞նչ է պատահել սրան... Գուցէ վատ լուր է ստացել զօրագնդից ու չէ ուզում ինձ ասել... Գուցէ հիւանդ է անդրանիկս...»

Բայց նա չէր համարձակվում մի բան հարցնել և աշխատում էր միայն լռեցնել իր երեք չէկ փոքրիկներին, որոնք արեւախանձ հասկի գոյն ունէին և այժմ կչկչում էին սեղանի շուրջը՝ խժռելով բողկաթերից աղցանը:

Վերջը՝ դարբինը դէն հրեց իր պնակը բարկացած:

«Ի՜նչ անպիտաններ»...

—Ո՞ւմ վրա ես բարկացել, Լօրի:

Նա որոտաց.

«Ո՞ւմ վրա պէտք է բարկանամ. հինգ-վեց սրիկաների վրա, որոնք այս առաւօտից քաշ են գալիս քաղաքում ֆրանսիական զինուորի համազգեստով՝ թև թևի անցրած բավարացիների հետ... Դրանք էլ նրանցից են, որոնք... ինչպէս են ասում... ընդունել են պրուսացոց հպատակութիւնը... Ի՞նչպէս չը տրաքի մարդ, երբ օր չէ անցնում, որ չը տեսնենք վերադարձած այդ կեղծ ալզասցիներից... Ի՞նչով են դըրանց խելքն առել»:

Պառաւը փորձեց պաշտպանել նրանց.

«Ինչ արած, մ'յ մարդ, շատ էլ մեղաւոր չեն այդ խեղճ երեխաները... Դժոխքի ծայրն է այդ Աֆրիկայի Ալժիրը, ուր նրանց ուղարկում են... Սիրտ է, կարօտում է հայրենիքին, և նրանք չեն դիմանում, յետ են դառնում ու դուրս են գալիս զինուորութիւնից»:

Լօրին խփում է սեղանին իր ահագին բռունցքով.

«Սուս կաց, սուս... կնանիք Երբ են այդպիսի բաներ հասկացել, որ դու հասկանաս: Ապրելով միշտ երեխաների հետ ու միայն նրանց համար, դուք ամեն բան մանրացնում էք՝ ձեր լակոտների հասակի չափով... Իսկ ես քեզ ասում եմ, որ այդ մարդիկ փուչ անպիտաններ են, դաւաճաններ, ամենայետին թուլամորթներ, և ինչպէս հաւատում ես, որ ես Ժօրժ Լօրին եմ ու եօթ տարի ծառայել եմ ֆրանսիական զօրքում, այնպէս էլ հաւատա, որ սուրս կը խրեմ մեր Կրիստիանի փորը, եթէ դժբախտաբար նա էլ ընդունակ գտնվի այդպիսի անարգ վարմունքի»:

Եւ դարբինը, ահեղ, կիսով չափ վեր կացած, ցոյց էր տալիս իր երկար թուրը՝ կախ տուած պատից իր որդու պատկերի տակ, որ նկարված էր Աֆրիկայում զուավի շորերով. բայց տեսնելով այդ իսկ ալզասական բարեբարոյ դէմքը, բոլորովին սև ու արեւակէզ, այդ սպիտակութիւնների, այդ աղօտութիւնների մէջ, որոնք առաջանում են լուսանկարում՝ վառ գոյները պայծառ լոյսով քաշելիս, նա խեղճն և եթ հանդարտվեց ու սկսեց ծիծաղել.

«Զուր եմ տաքանում... կարծես թէ մեր Կրիստիանը կարող է մտքումն անգամ անցնել դառնալ պրուսացի, որոնցից այնքանին նա այն աշխարհն ուղարկեց պատերազմի ժամանակ...»

Հալեորի տրամադրութիւնը տեղն եկաւ այդ մտքից և նա ընթրիքը վերջացրեց ուրախ սըրտով և իսկոյն դուրս եկաւ տանից՝ գնաց Ville de Strasbourg գարեջրատունը մէկ-երկու գաւաթ դատարկելու:

Այժմ պառաւը մենակ է: Նա արդէն պառկեցրել է իր երեք շիկահեր փոքրիկներին, որոնց ճլվլոցը լսվում է կողքի սենեակից, ինչպէս բուն մտնող բոյնից, և վերցրել է ձեռագործը ու սկսել կարկատել դռան առջև, այգիների կողմից: Ժամանակ առ ժամանակ նա հառաչում է և մտածում ինքն իրան.

«Այո, ճիշդ է. վախկոտ մարդիկ են, դաւաճաններ են... բայց միևնոյնն է, նրանց մայրերը բախտաւոր են, տեսնում են նրանց ու կարօտներն առնում»:

Նա յիշում է այն ժամանակը, երբ իր որդին, նախ քան զօրքը մտնելը, այստեղ էր և օրվայ այս ժամին բանում էր իրանց փոքրիկ այգում: Նա նայում է ջրհորին, ուր Կրիստիանը գալիս էր լցնելու իր ցնցուղները՝ բլուզով, երկար ու սիրուն մազերով, որ խուզեցին զինուոր տանելիս...

Յանկարծ նա փշաքաղվում է: Հեռուի փոքրիկ դուռը, որ տանում է դէպի դաշտը, բացվեց: Շները չը հաչեցին. սակայն մտնողը սողում է պատի պէս պատատակերով, սպրդում է փետակների արանքով:

—Բարև՛, մայրիկ:

Իր ավիզ Կրիստիանը կանգնած է առաջին ու կմկմում է՝ ամօթահար, շփոթված, համազգես-

---

*) Զուավ կոչվում են Ալժիրի ֆրանսիական հետեւակ գնդերի զինուորները: Մինչև 1842 թ. այդ գնդերը բաղկացած էին մասամբ Զուավ ցեղին պատկանող արաբներից: Ծ. Թ.

**) Մի քաղաք Ալզաս նահանգում, որ ֆրանսիացիք ստիպված եղան զիջել գերմանացիներին 1870 թ.-ին, ֆրանս-պրուսական պատերազմից յետոյ: Ծ. Թ.

Մեզ երանի են տալիս Թիւրքահայերը։ Եւ իրաւ, այն փաստը, որ առիթ է տուել լրագրին գրել վերջին տողերը, կարող է ապացուցանել, որ այդ «երանին» անհիմն չէ։ Ցայտնի է, որ Նուբար-փաշայի մահից յետոյ խկոյն հրապարակ իջաւ այն լուրը, թէ հանգուցեալը կտակ է թողել երեք միլիոն ֆրանկի։ Սակայն, լուրը չը հաստատվեց։ Օրմանեան պատրիարքը, կամենալով Եգիպտոսի նախկին մինիստրի ընտանիքին մի բարեգործական դաս տալ, դիմեց Նուբարի որդուն և առաջարկեց վերստին բաց անել նախկին Նուբար-Շահնազարեան դպրոցը, աւելացնելով, որ փակված դպրոցի ծախսած գումարից գոյացել է և այժմ էլ մնում է 800 ոսկի, մինչդեռ վերաբացվելիք դպրոցի համար հարկաւոր է 4000 ոսկի։ Նուբարի որդին, Պօղոս փաշա, ուղարկեց պատրիարքին 200 ոսկի և բացատրեց, որ իր հօր թողած կարողութիւնը այնքան էլ մեծ չէ, ինչպէս կարծում են, և այդ մասին ինքը գրել է անգլիական լրագիրներում։ Պօլսեցի հայերը, ինչպէս երեւում է, վրդովված են փաշայի այդ «առատաձեռնութիւնից». և լրագիրները համարեա միաբերան պահանջում են, որ վերադարձնվի այդ նուէրը։ Եթէ նկատի առնենք, թէ ինչ ահագին գովասանութիւններ չռայլվեցան թէ Կ. Պօլսի և թէ արտասահմանեան հայ մամուլի մէջ Նուբարի և նրա ընտանիքի առատաձեռնութեան վերաբերմամբ և ապա աչքի առաջ առնենք այս իրական փաստը, մեզ համար հասկանալի կը լինի թէ ինչու պօլսեցիները այնքան սրտառուչ ձևով երանի են տալիս մեզ։

Ռուսահայերը, ինչպէս ասացինք, նախանձելի են և իրանց գրական գործունէութեամբ։ Թող այս մէկն էլ մասամբ արդարացի լինի։ Մենք կը կամենայինք, որ այդ նախանձը արդիւնաւէտ լինի. կը կամենայինք, որ գրական-գեղարւեստական ուղղութեան մէջ՝ գոնէ միութիւն հաստատվէր մեր մէջ։ Մեր, ռուսահայերիս, հայեացքները, գրական դաւանութիւնները տրւել են այն պտուղները, որոնց վրա այժմ նախանձվում են Թիւրքահայերը։ Թող այս հանգամանքը պարզ լինի Բօսֆորի ափերում, և այնուհետև ելքը ինքն ըստ ինքեան կը գտնվի։ Կայ մի հանգամանք, որը, ինչպէս շատ անգամ ենք կրկնել, խոչընդոտ է հանդիսանում արևելեան և արևմտեան հայերի գրական միացման դէմ. դա այն է, որ պօլսեցիները շատ են չովինիստ իրանց լեզուի վերաբերմամբ. և մինչդեռ մենք, արևելեաններս, խտրութիւն չենք դնում Պարոնեանի և Րաֆֆիի լեզուների մէջ, պօլսեցիները, ընդհակառակն, աշխատում են պատ քաշել մեր լեզուի առաջ։

ԹԻՖԼԻՍԻ ՋԻԱՔԱՇԸ

Մենք հաղորդել էինք «Մշակի» մէջ այն կարգադրութեան մասին, որ արել էր կովկասեան կառավարչապետ իշխան Գոլիցին։ Քաղաքային ուպրավան ստանալով Թիֆլիսի նահանգապետից այդ կարգադրութեան մասին պաշտօնական հաղորդագրութիւն, իր վերջին նիստում, որ տեղի ունեցաւ յունիսի 15-ին, կայացրեց հետևեալ որոշումները։

1) Հրաւիրել նոր ձեռնարկողներին վերցնելու Թիֆլիսի ձիաքաշի ամբողջ գործը, որ այժմ կազմում է մի մեծ ցանց, 21 վերստ երկարութեամբ։

2) Բացի եղած ցանցից, ձեռնարկողը պարտաւոր է շինել և շահագործել հետևեալ նոր գծերը՝ Դիդուբէի, Հալաբարի, Նաւթլուղի, Սադովայա փողոցի, Սօլօլակի, Վարդիս-ուբանի և Միջին-փողոցի, այն պայմանով, որ ձեռնարկողը գիծ անցկացնելու համար մասնաւոր կալուածները իր հաշւով յետ գնի. բացի այդ՝ շարունակի Օրթաճալի գիծը մինչև նահանգական բանտը։ Այդ նոր գծերի ամբողջ երկարութիւնը պէտք է լինի մօտաւորապէս 12 վերստ։ Եթէ որ և է պատճառով այդ գծերից մէկն իրագործվելու չը լինի, ձեռնարկողը պարտաւոր է անցկացնել մի ուրիշ գիծ, համաձայնութիւն կայացնելով այդ մասին քաղաքի հետ։ Այդ գծերից դուրս նոր գծեր շինելու համար ձեռնարկողը պէտք է համաձայնութիւն կայացնի քաղաքի հետ։

3) Ձեռնարկողը պարտաւոր է թէ հին և թէ նոր գծերում մտցնել ելեքտրական մեքենաներ։

4) Պայմանաժամը լրանալուց յետոյ ձիաքաշը իր բոլոր պարագաներով և բարեկարգ վիճակի մէջ կը դառնայ ձրիապէս քաղաքի սեփականութիւն։

5) Միւս պայմանները, օրինակ, ձեռնարկութեան պայմանաժամը (ոչ ուշ քան 1930 թւի յուլիսի 1-ը), քաղաքին վճարելիք գումարի չափը, գրաւականը, որ պէտք է տայ ձեռնարկողը քաղաքին, ձիաքաշի աւելի վաղ յետ գնելու պայմանները և ուրիշ հանգամանքներ կազմում են այն առարկաները, որոնց վերաբերութեամբ պէտք է ձեռնարկողները յայտնեն իրանց առաջարկութիւնները փ ա կ ծ ր ա ր ն ե ր ո վ մինչև ներկայ 1899 թւի հոկտեմբերի 2-ի ցերեկվայ 12 ժամը, ուղղելով Թիֆլիսի քաղաքային ուպրավային։

6) Այս մասին յայտարարութիւնը պէտք է տպվի ռուսաց և արտասահմանեան թերթերում։

ՆԱՄԱԿ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐՈՊՈԼԻՑ

Յունիսի 11-ին

Երկար ժամանակից յետոյ, մենք միայն ամսիս 8-ին առիթ ունեցանք ներկայ գտնվել մեր քաղաքային ինքնավարութեան ժողովներին։ Ինչպէս յայտնի է, սրանից միայն երկու տարի առաջ Ալէքսանդրոպօլին շնորհվեց ինքնավարութիւն և որպէս գործի սկիզբ, պարտականութիւնների և իրաւունքների դեռ ևս անորոշ մի ժամանակամիջոցով ձայնաւոր ընտրվեցին, փոքրիկ բացառութեամբ, իրանց կոչման անհամապատասխան անձնաւորութիւններ։ Եւ այսօրվայ մեր դուման բոլորովին չէ ներկայացնում մեր ինտելիգենցիայի համագումարը և գործերի ղեկավար հանդիսացողների ամբողջ շրջանը։ Այս դրութեան մէջ քաշքշվող գործը, տարաբաղդաբար, մի ուրիշ աննպաստ ապագայ էլ ունեցաւ։ Նախկին ձայնաւորներից մի քանիսի քաղաքից հեռանալու պատճառով նրանց տեղը բռնեցին նրանց կանդիդատները, աւելի ու աւելի սահմանափակ ընդունակութիւնների և խելքի տէր անձնաւորութիւններ։ Ահա այսպիսի մի ժողովի մենք ներկայ եղանք ամսիս 8-ին և նրա շարունակութեանը, ամսի 10-ին։

Մեր դումայում կուսակցութիւններ չը կան, չը կայ օպպօզիցիա։ Հրապարակի վրա դրված բոլոր հարցերը վճռվում են րօպէապէս, անպատրաստ և առանց կանխապէս մտածած ծրագիրների։ Ձայնաւորների մեծամասնութիւնը ռուսաց լեզուն չը գիտէ. խօսողների և կարծիք յայտնողների թիւը շատ սահմանափակ է։ Տեղի ունեցած վիճաբանութիւնների ժամանակ մենք ակամայ յիշեցինք նախկին ձայնաւոր երդուեալ հաւատարմատար պ. Միքայել Պապաջանեանին, այդ ինտէլիգէնտ ու կրթված անձնաւորութեանը, որի քաղաքից հեռանալու պատճառով դուման կորցրեց իր խելահաս ձայնաւորին։ Եւ այս դրութեան մէջ շատ պարզ է, որ գործունէութեան ամբողջ ծանրութիւնը ընկած պէտք է լինի միմիայն պ. քաղաքագլխի և ուպրավայի անդամների վրա։

Այդ օրը դումայի քննութեանը առաջարկված էին տասնեւութ հարցեր, որոնց մէջ միայն երեքն էին աչքի ընկնող։ Քննվեց պ. Կարապետեանի առաջարկութիւնը՝ քաղաքային տունը պ. Ջիթողցեանի բնակարանում տեղափոխելու մասին։ Պ. ձայնաւորը իր զեկուցագրի մէջ յայտնում էր, որ քաղաքը ամեն տարի 500 րուբլի օգուտ կունենայ, որը կարող է գործադրել իր բազմաթիւ կարիքներից մէկի վրա։ Դուման ի նկատի առնելով այս հարցը, չը կամեցաւ վերաքննել անգամ իր այս առիթով կայացրած նախկին վճիռը։ Իսկ մենք, թէև նախանձախնդիր մեր հայրենի քաղաքի շահերին, և որպէս լաւ ծանօթ թէ պ. Ջիթողցեանին և թէ Դրամբեաններին պատկանող տանը, ուր այժմ գտնվում է դուման, արդար և խելացի ենք գտնում քաղաքային տունը իր այժմեան շէնութեան մէջ թողնելը։ Դրամբեանների տունը իր բազմաթիւ յարմարութիւններով ու շքեղութեամբ միակ յարմարագոյն տունն է դումայի համար։

Երկրորդ հարցը՝ իր կամքով ուպրավայի անդամութիւնից հեռացած պ. Գ. Տէր-Մարտիրոսեանի տեղ մի նոր անդամի ընտրութիւնն էր։ Քուէարկվելու առաջարկվեցան՝ պ.պ. Ցարութիւն Բարսամեան, աստիճանաւոր Յովհաննէս Կոստանեան, Արշակ Տէր-Ղազարեան և Յակոբ Մատինեան։ Սրանցից երկրորդը—պ. Կոստանեան հրաժարվեց քուէարկվելուց, և մնացածներից ձայների մեծամասնութեամբ ընտրվեց պ. Բարսամեան։ Վերջինս կրթված անձնաւորութիւն է. նա թէ Ալէքսանդրոպօլում և թէ Կարսում վարել է դեպուտատի պաշտօն։ Ապա դուման անցաւ տեղիս իգական պրօգիմնազիայի համար հոգաբարձուներ ընտրելու հարցին. քուէարկութեամբ ընտրվեցին՝ պ.պ. Խաչատուր Իսահակեան, Ի. Խոյեցեան։

Դումայի մասին խօսելով, չենք կարող մատնացոյց չանել մեր բազարում տեղի ունեցող այժմեան ամեն տեսակ անկարգութիւնների վրա։ Շուտով կը գայ յուլիս ամիսը, և մեր «էժան» Ալէքսանդրոպօլում ամեն բան կը ծախվի ձմրան գներով։ Ինչ ասել կուզէ, որ տակսաներով մթերքների գները շատ պակաս են. միսը մինչև օրս վաճառվում է ֆունտը 7 և 8 կոպէկով, և բանն այնտեղ հասաւ, որ մեր մսավաճառները, չը գիտենք ինչ ճանապարհով, մեզ արդէն վարժեցրին իրանց քմահաճութիւններին և յոգնեցրին ու լռեցրին ամեն մի բողոքողի ձայնը։ Այս դէպքում էր հարկաւոր բազարի վերակացուի հեղինակութիւնը, անհրաժեշտ ազդեցութիւնը։ Եւ այսօր մեր շուկան ներկայացնում է մի վերին աստիճանի տխուր քաօս, ուր չը կայ ո՛չ օրէնք և ո՛չ պատկառանք։ Դումայի ուշադրութիւնը հրաւիրելով այս վերին աստիճանի տգեղ երևոյթի վրա, հրապարակով առաջարկում ենք հեռացնել իր բազարի վերակացուին, եթէ նա զուրկ է ոյժից և ազդեցութիւնից, և նրա տեղ նշանակել մի աւելի գործունեայ և հմուտ անձնաւորութիւն։ Սա մեր անկեղծ ցանկութիւնն է։ Գ. Մ.

ՆԱՄԱԿ ՍՂՆԱԽԻՑ

Յունիսի 14-ին

Յունիսի 12-ին տեղիս քաղաքային դպրոցում կայացաւ տարեկան ակտ, որը գրաւել էր բաւականաչափ հասարակութիւն։ Սովորական մաղթանք կատարելուց յետոյ՝ տեսուչ պ. Բաղաեվ շնորհաւորեց աւարտող աշակերտներին աւարտման վկայագիրներ ստանալու առիթով և մի իմաստալից ճառ ասաց նրանց։ Նա պարզեց աշակերտներին ուսման նշանակութիւնը և յորդորեց նրանց, որ ջանասիրութեամբ և անխոնջ աշխատանքով շարունակեն ինքնակրթութեամբ առաջ գնալ կեանքում, ասելով, որ քաղաքային դպրոցը տալիս է միայն հիմք ապագայ զարգացման և կատարելագործութեան։ Այս տարի աւարտեցին 8 հոգի, որոնցից վեցը հայ են, իսկ երկուսը վրացի.—Հաջիմահմուդեան Սիմէօն, Ծատուրեան Ղազարոս, Տէր-Յովհաննիսեան Կոնստանդին, Բախրամեան Տիգրան, Աֆրիկեան Գէորգ, Լիանոզեան Յովսէփ, Սարալիձէ Ալէքսանդր և Նացվալով Կոնստանդին։ Ապա աշակերտները սկսեցին երգել և բանաստեղծութիւններ կարդալ, որից յետոյ կարդացվեց փոխադրվող աշակերտների ազգանունները։ Ակտը փակվեց «Боже Царя храни» հիմնով։

Մեր քաղաքային դպրոցը գոյութիւն ունի 60 տարուց աւելի. այս երկար ժամանակամիջոցի ընթացքում նա չօշափելի օգուտ է տուել հասարակութեան։ Այստեղ է դաստիարակվել մեր երիտասարդութիւնը, որը, շնորհիւ այս դպրոցի՝ զանազան ասպարէզներում աջողութիւն է ունենում։ Բայց առհասարակ վերջին տասնամեակի աշակերտները տարբերվում են նախորդներից գովելի եռանդով և աշխատանքով. նրանք ինքնակրթութեամբ ձգտում են կատարելագործվել և կրթվել։ Դպրոցն ունի 3 դասատուն՝ 6 բաժանմունքով և 1 պատրաստականով։ Աշակերտների թիւը հասնում է 270-ի, որոնց մէջ հայերը կազմում են պատկառելի թիւ։

Երէցփոխ բժիշկ Մովսիսեան հրաւիրել է ուսուցիչ Ծզմաճեանին՝ քառաձայն երգեցիկ խումբը կազմելու համար։ Նա համաձայնվել է խումբը կազմել 200 րուբլով։ Խումբը պէտք է լինի երկսեռ։ Բժիշկ Մովսիսեան, գործակալ Արշակ քահանայ Տէր-Ստեփանեանի հետ, ծրագիր են կազմում եկեղեցու վերանորոգութեան համար։ Պէտք է զանգակատունը ցինկով ծածկել, եկե-

---

տը՝ անկարգ։ Խեղճ ողորմելին վերադարձել է հայրենիք միւս ընկերների հետ և մի ժամից ի վեր թափառում էր տան շուրջը, սպասելով որ հայրը հեռանայ։ Պառաւն ուզում էր յանդիմանել նրան, բայց բերանը չէ բացվում յանդիմանութեան համար։ Որքան ժամանակ է, որ չէ տեսել նրան, չէ համբուրել երեսը։ Բացի այդ՝ շատ հիմնաւոր պատճառներ է բերում որդին,—նա կարօտել էր հայրենիքին, գարբնոցին, ծնողներին, նա չէր կարող այլ ևս դիմանալ զինուորական կարգապահութեան, որ այժմ աւելի խստացել էր, և իր ընկերների ծաղրին, որոնք նրան «պրուսսացի» էին անուանում իր ալզասեան արտասանութեան համար։ Մայրը հաւատում է որդու բոլոր ասածներին։ Բաւական է խեղճը նայի որդու երեսին, որ հաւատայ նրա խօսքերին։ Այդպէս խօսելով նրանք մտնում են ցածրիկ դահլիճը։ Փոքրիկները զարթնում են ու ոտաբոբիկ, շապկանց, վազում են նրանց մօտ, որպէս զի համբուրվեն իրանց մեծ եղբօր հետ։ Նրան ստիպում են՝ ուտել, բայց նա սոված չէ։ Նա միայն ծարաւ է, շարունակ ծարաւ, և ջրի ահագին բաժակներ մէկ-մէկի յետևից լցնում է փորը՝ առաւօտից ի վեր պանդոկում քամած գարեջրի ու սպիտակ գինու վրա։

Բայց մէկը քայլում է բակում։ Դարբինն է. դարձել է տուն, ներս է մտնելու։

—«Կրիստիան, հայրդ է։ Շուտ, թաքնվիր, որ ժամանակ ունենամ հետը խօսելու, բացատրելու...» և նա հրում է որդուն մեծ վառարանի ետևը ու սկսում է կար անել դողդոջուն ձեռներով։ Դժբաղդաբար՝ զուավի թրակալը մնացել է սեղանի վրա և այդ թրակալն է ամենից առաջ տեսնում Լօրին՝ ներս մտնելիս։ Մայրը գունաթափվում է, շփոթվում... Լօրին հասկանում է ամեն բան։

—«Կրիստիանն այստեղ է...» ասում է նա ահռելի ձայնով և, խելացնորի պէս փրցնելով սուրը պատից, յարձակվում է դէպի վառարանի խորշը, ուր զուավը կուչ է եկել սփրդնած, լրջացած ու յենված պատին, որպէս զի չընկնի։

Մայրը նետվում է երկուսի մէջտեղը։

«Լօրի, Լօրի, մի սպանի Կրիստիանին... Ե՛ս եմ կանչել նրան. ես եմ գրել, թէ հարկաւոր է քեզ գարբնոցում...

Նա կախվում է մարդու կռնից, քաշքշում է գալիս, հեկեկում է։ Երեխաներն սկսում են ճըչալ իրանց մութ սենեակում, վախեցնելով այդ լացից ու զայրոյթից խռպոտած ձայներից, որոնք նրանց՝ օտար մարդկանց ձայներ են թւում... Դարբինը կանգ է առնում և նայելով կնոջն ասում է.

—«Ա՛խ, դու ես նրան բերել տուել... Որ այդպէս է, թող գնայ քնի։ Վաղը՝ անելիքս կը տեսնեմ»։

Միւս օրը Կրիստիանը զարթնելով խեղդող երազներով ու անպատճառ սարսափներով լի ծանր քնից, գտաւ իրան իր մանկութեան սենեակում։ Արևը բաւական բարձրացել է և նրա տաք շողքերն ընկնում են սենեակը լուսամուտի անագապատ փոքրիկ ապակիների միջով, որոնց առաջ ցանց է կազմել գայլախոտը... Ներքևում մուրճերը հնչում են զարկվելով սալին... Մայրը նստած է նրա գլխավերևը։ Խեղճ կինը ամբողջ գիշերը չէ հեռացել որդու կողքից, վախենալով մարդու բարկութիւնից։ Ծերուկը նոյնպէս չէ պառկել։ Մինչև լոյս նա ման է եկել տան մէջ, լալով, հառաչելով, բանալով ու փակելով պատուհանները և այժմ, ահա, նա մտնում է որդու սենեակը, լուրջ դէմքով, ճամբորդի հագուստով, երկար սռնապաններով, լայնեզր գլխարկով և լեռնական հաստ ու երկաթածայր մահակով։ Նա առաջանում է ուղիղ դէպի անկողինը. «Շուտ արա... վերկաց»։

Տղան, մի քիչ շփոթված, ձեռքը մեկնում է դէպի զուավի շորերը։

«Ջէ, այդ չի ուզի...», ասում է հայրը խստութեամբ։

Իսկ մայրը վախենալով՝ «բայց նա ուրիշ շոր չունի, հոգիս»։

—Ի՛մս տուր.,. ինձ պէտք չէ։

Մինչ որդին հագնվում է, Լօրին խնամքով ծալում է համազգեստը, փոքրիկ բաճկոնը, երկար ու կարմիր վարտիքը, և ծրարը կապելուց յետոյ, անց է կացնում վզովը թիթեղէ տուփը՝ անցաթուղթը մէջին։

«Այժմ գնանք ներքև», ասում է նա, և երեքով իջնում են դարբնոցը՝ անխօս... Փուքսը փնչում է. ամենքը բանի վրա են։ Նորից տեսնելով այդ բաց սրահը, որի մասին նա այնքան մտածում էր Ալժիրում, զուավը մտաբերում է իր մանկութիւնը և թէ ինչպէս ինքը երկար տարիներ խաղացել է այդտեղ՝ դարբնոցի սև փոշիում փայլատակող կայծերի մէջ և փողոցի շոքում։ Քնքշութիւն է գալիս վրան, սաստիկ ցանկութիւն է ծագում մէջը՝ ներումն ստանալու հօրից. բայց աչքերը բարձրացնելիս նա հանդիպում է միշտ մի և նոյն անողոք հայեացքին։

Վերջապէս դարբինը վճռում է խօսել.

«Տղա՛յ, ասում է նա, ահա սնդանը, գործիքները... այդ բոլորը քոնն է... Այս բոլորն էլ հետը», աւելացնում է նա ցոյց տալով նրան փոքրիկ այգին, որ դռան ծխոտ շրջանակի միջով երևում է հեռվում՝ լի արևի լոյսով և մեղուներով... «Փեթակները, խաղողի վազերը, տունը, բոլորը՝ քեզ է պատկանում... Որովհետև դու զոհեցիր պատիւդ այս բաների համար, պէտք է գոնէ դրանցից չը զրկվես... Դու ես այժմ սրանց տէրը... Իսկ ես պիտի գնամ... Դու պարտական ես հինգ տարի ծառայել Ֆրանսիայում, գնում եմ կատարել այդ պարտքը քո տեղ»։

—Լօրի, Լօրի, ո՞ւր ես գնում, աղաղակում է խեղճ պառաւը։

—Հայրիկ... աղաչում է որդին... բայց դարբինն արդէն հեռացել է և գնում է լայնլայն քայլերով, առանց յետ նայելու...

—

Սիդի-Բէլ-Աբբէսում, զուաւների 3-րդ զօրանոցում, մի քանի օրից ի վեր մի կամաւոր կայ՝ յիսուն և հինգ տարեկան։

Տ. Յովհաննիսեան

ղեցու պարիսպը նորոգել, երկաթէ դռները շինել, զանգակատուն և մի քանի այլ վերանորոգութիւններ անել։

Նորերս հաղորդել էինք, որ հաշիւներ քննելու ընտրուած յանձնաժողովը հաշիւ է պահանջում նախկին գործակալ Գէորգ քահանայ Տէր-Դաւթեանից։ Յանձնաժողովը վերջացրեց հաշիւը նրանց հետ՝ առնելով նրանից 350 ր. ստորագրութիւն, որ պարտ մնաց նրա վրա։ Նախկին գործակալը պարտ է մնացել և կօնսիստորիային մօտ 500 ր., որի պատճառով հրաժարեցրած է քահանայագործութիւնից և հրամանագրուած գործակալին՝ յանձնել նրա ծխի հովուութիւնը ուրիշ քահանայի, մինչև պարտքի վճարումը։

Մեր քաղաքում միակ զբօսավայր ունենք, մի համեստ բուլվար, որի ծառերի ստուերի տակ ամառնային կիզիչ արեգակի ճառագայթներից պատսպարվել կարելի էր։ Քաղաքային վարչութիւնը անցեալ աշնան կտրատել տուեց ծառերի ճիւղերը այնքան անխնայ կերպով, որ այժմ մեր բուլվարը ներկայացնում է ողորմելի տեսարան. կարծես թէ թշնամին արշաւանք է գործել և աւերման ենթարկել ծառերը։

Յ. Գրիգորեան

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, յունիսի 15-ին

Էջմիածնի վանքի միաբանների համար, գրում է «Մշակի» լրատուն, այս տարի շինվում է առանձին բաղանիք։ Տեղի ընտրութիւնը սակայն համարվում է շատ անյարմար, առողջակեցական պայմաններին բոլորովին աննպաստ։ Հիմնարկված շինութիւնը ընկնում է վանքի արևելեան պարսպի տակ, տպարանի հանդէպ և նրան շատ մօտ։ Պարսպի այն կողմում, արևելքից, ճեմարանն է իր պարտէզով. տեղապահ Երեմիայի շինութիւնը, տպարանի հետ մէկ գծի վրա և այդ հաստատութեան հիւսիսային կողմից, նմանապէս հանդիպակաց և մօտիկ է նոր հիմնարկված բաղանիքին։ Ծուխ, նամանաւանդ ածխինը, և անմաքուր գոլորշի, այդ կը լինի խունկը, որի բուրմունքով հոտաւէտ կը լինեն ճեմարան, տպարան և միաբանարան։

Բաղանիքը Էջմիածնի վերջին նորամուծութիւնների շարքը դասելի չէ. նա դեռ քանի մի տարի առաջ էլ գոյութիւն ունէր, բայց վանքի ոչ սիրտ-տեղում՝ աչքի և քթի տակ, այլ նրա մի անկիւնում, բոլորովին եզր ընկած։ Նա շինված էր դարձեալ պարսպին առկից՝ վանքի արևմտեան հարաւային խորշում, որից դէն բաց դաշտն էր։ Վանականների այդ հին ու պատմական մաքրարանը քրվեց այն ժամանակ, երբ հիմք դրվեց այն շինութեան, որին Թանգարան անունն է տրված։ Նա այդպէս առանձնացած, որպէս վայել իսկ էր իր նշանակութեան, ծառայում էր նպատակին՝ առանց ինչէ վնասակար կամ անախորժ ազդմունքի։ Օդի հոսանքը, որ սովորաբար արևելեան հիւսիսային անկիւնից է խաղում Էջմիածնի վրայով, վարում էր հին բաղանիքի ծուխն ու գոլորշիները դէպի անշէն տարածութիւնը։ Հաւանական է թէ պատահմունքի արդիւնք չէր հնի այդ յարմարութիւնը։

Ցաւալի է հաւատալը թէ այսօր Էջմիածնում մի անհեթեթ ճարտարապետի խորհրդով ու ծրագրով են կառուցվում շէնքերը, ուստի և հնար չը կայ, հակառակ լրատուի ցանկութեան, նրա օծիքից բռնել և խղճահարեցնել որ գոնէ չը խանգարէ՝ երբ աւելի լաւը և օգտակարը կերտելու շնորհը չունի։

Ա.

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Շուլաւէր, մայիսի 31-ին

Եթէ գաւառական թղթակցի պարտաւորութիւններից մէկն էլ արժէք ունեցող ընթացիկ դէպքերի նկարագիրը տալն է, թոյլ տուէք յիշելու Շուլաւէրում տեղի ունեցած այդպիսի մի դէպք, որ այժմ մի փոքր ալեկոծում է տեղիս քիչ թէ շատ զարգացած երիտասարդութեանը։

Թիֆլիսում հրատարակվող մի հայ շաբաթաթերթի համարներից մէկի մէջ՝ Վեհափառ Հայրապետի Թիֆլիսից դէպի Ալէքսանդրապոլ ուղևորութեան նկարագրութեան մէջ, կարդում ենք, թէ ինչպէս Սաղախլու կայարանում մի պաշտօնեայ Շուլաւէրի ժողովրդի կողմից որպէս «ներկայացուցիչ» խնդրում է Վեհափառից գիւղի «ամենասիրված» Գ. քահանայի համար խաչ. և ով զարմանք... նրա՛ անունը նշանակվում է, այսինքն նրան խոստացվում է տալ մի պարգև։

Վեհափառին ընդառաջ գնացողները այդպիսի «ներկայացուցիչ» չեն յիշում և իսկապէս, որ դա գոյութիւն էլ չունէր և այդ տպած տողերը կարդացողներին ոչ միայն ապշեցնում են, այլ և զայրացնում։ Իսկոյն մի հերքում է գրվում տեղիս երիտասարդութեան ստորագրութեամբ և ուղարկվում է շաբաթաթերթի խմբագրութեան, սակայն անցնում են շաբաթներ և ոչ մի լուր։ Բանից դուրս է գալիս, որ մի ինչ որ ինքնակոչ մարդ բոլորից ծածուկ հեռագրում է խմբագրութեան չը տպել այդ հերքումը։

Յիշելով այս դէպքը մենք չենք ուզում այստեղ ապացուցանել թէ որքան ճիշդ է «խաչակարօտ» քահանայի գիւղում «ամենից սիրված» լինելը, այլ և թէ «ներկայացուցիչը» արդեօք ունէ՞ր արտօնութիւն միջնորդի դեր կատարելու։ Զարմանում ենք վերև յիշած շաբաթաթերթի արածի վրա, որ մի անստորագիր հեռագիրը գերադասում է մի հերքման, որի տակ ինքնագիր տասնեակ ստորագրութիւններ կան։ Մի կողմ ենք թողնում և այն պարոնին, որ յանդգնութիւն է ունեցել հեռագիր տալ այստեղի երիտասարդութեան անունից, այսինքն կատարել է մի սառը խաբէութիւն։

Ա. Ի.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մեր ընթերցողներին յայտնի է, որ վերջին երկու տարիներում մի պարոն տնից տուն պտըտելով, փող էր ժողովում իբր թէ որդեգիր պահելու համար Գրիգոր Արծրունու յիշատակին։ Մենք ժամանակին յայտնեցինք, որ դա մի խարդախ գործ է, մի նոր տեսակի խաչագողութիւն։ Վերջապէս, այդ կեղտերի հերոսը, Ջուլալակեան անունով մի երիտասարդ, Կարս քաղաքի բնակիչ, յանձնվեց արդարադատութեան։ Ջուլալակեանի գործը քննվեց հաշտարար դատաւոր Յ. Ալիխանեանի մօտ երկու օր առաջ, յունիսի 14-ին։ Վկաներ Աստուածեան և ուրիշներ ցոյց տուին, որ մեղադրվածը շրջեցնում էր հետը մի յատուկ մատեան, որի մէջ նուիրատուները ստորագրում էին իրանց տուած գումարները։ Երկու տարվայ ընթացքում մօտաւորապէս ժողոված է մատեանի միջոցով հինգ հարիւր րուբլի։ Վկաների թւում հրաւիրված էին տիկիններ Թիւսիկեան, Խուդավերդեան, Րօտինեան, պ.պ. Ա. Փրիդոնեան, Մ. Վարդանեան, բժ. Տէր-Աստուածատրեան, Ա. Գօզալեան և ուրիշները։ Մեղադրվողը չէր հերքում իր յանցանքը և միայն իրան էր մեղադրում։ Հաշտարար դատաւորը դատապարտեց նրան հինգ ամիս բանտարկութեան։

—

Ստացանք մի գերմաներէն բրօշիւր, «Neue Minerale aus Chile», որ արտատպութիւն է Zeitschrift fur Krystallographie» հանդէսից և պարունակում է հանգուցեալ պրօֆէսօր Ա. Արծրունու և Կ. Ֆաղէևի աշխատութիւնը, լրացրած և լոյս ընծայված Ա. Դաննէնբէրգի ձեռքով։ Այստեղ նկարագրված են երեք նոր հանքեր, ստացված Չիլիից։ Սրանց մինէրալօգիական հետազօտութիւնը կատարել է Ա. Արծրունին, իսկ քիմիականը՝ Կ. Ֆաղէև։ Հրատարակիչը ի պատիւ պրօֆէսօր Արծրունու, այս հանքերից մէկը կոչել է Արծրունիտ. միւսը Արծրունին ինքը կոչել է Շտէլցնէրիտ, ի պատիւ գիտնական Շտէլցնէրի, իսկ երրորդը կոչվել է Րաֆայէլիտ՝ հանքի գտնված տեղի անունով։

—

Շվէյցարիայի Ցիւրիխ քաղաքում հաստատված մի ընկերութիւն արտօնութիւն է ստացել բանալ Ռուսաստանի զանազան կողմերում բամբակեղէնի գործարաններ։ Նա սկսում է իր գործունէութիւնը նախ Բեազանի նահանգում։ Ընկերութեան անունն է «Actien Gesellschaft für Russische Baumwolle-Industrie in Zürich»։

—

Ստացանք 1) «Թանգարան հայկական հին և նոր դպրութեանց», գիրք երկրորդ, որը պարունակում է իր մէջ այն անկանոն տեղեկութիւնները, որ գտնվում են նոր կտակարաններում Քրիստոսի և նրա ծնողների մասին։ Գիրքը նուիրված է հանգուցեալ հայագէտ Մկրտիչ Էմինի յիշատակին։ Գրքի կազմողը, հ. Եսայի Տայեցի, զետեղել է գրքի սկզբում 15 երեսից բաղկացած մի առաջաբան, որի մէջ տալիս է երկասիրութեան բովանդակութեան և աղբիւրների մասին տեղեկութիւններ։ Գիրքը բաղկացած է փոքրադիր 490 երեսից, տպված է Վենետիկի ս. Ղազարի վանքում։ 2) «Ուղևորութիւն առաջնորդին հայոց Պարսկաստանի և Հնդկաստանի տ. Մաղաքիա եպ. Տէրունեանի», գրեց դպիր Մկրտիչ Երկարակեցեան. տպված է Նոր-Ջուղայում։ Գիրքը բաղկացած է 95 երեսից և արժէ $1^{1}/_{2}$ ղրան։

—

Մետաքսի գործի ընդարձակման պատճառով Մոսկվայի մետաքսագործական ընկերութիւնը որոշել է, «Торгово-Промышленная Газета» լրագրի ասելով, աւելացնել է իր հիմնական դրամագլուխը, բաց թողնելով նոր բաժնեթղթեր։

—

ՇՈՒՇՈՒՑ մեզ հաղորդում են. «Քաղաքային բուլվարը այս ամառ քիչ կարգի է բերված։ Ճեմելիքները լայնացրած ու խորթ ու փոս տեղերը դրստված են։ Թամիրեան աղբիւրի մի ճիւղն էլ շուտով կը բերեն բուլվարը։»

—

ԴՈՒԲԱՅԻՑ մեզ գրում են, յունիսի 5-ից. «Յունիսի 3-ին ամառային կլուբի դահլիճում մի շքեղ հանդէս կատարվեց ռուս բանաստեղծ Պուշկինի հարիւրամեակի առիթով. այդ օրը, ուղիղ կէսօրին, ռուսաց քաղաքային դպրոցի բակում ժողովվել էին նոյն դպրոցի, հայոց երկսեռ դպրոցների և այգեգործական դպրոցի աշակերտները, թւով մօտ երկու հարիւր, իրանց դրօշակներով և պսակներով. հրաւիրված էին բոլոր պաշտօնեաները և մասնաւոր մարդիկ։ Ռուսաց եկեղեցում հոգեհանգիստ կատարվեց, ուր և Գօրօդնէցկի քահանան մի սիրուն ճառ կարդաց Պուշկինի բանաստեղծական քանքարի մասին. ապա հանդիսականները գնացին քաղաքային այգին, որը զարդարված էր դրօշակներով, իսկ այգու ռոտոնդան՝ գորգերով և ծաղիկներով։ Հանդէսը բացին քաղաքային դպրոցի երկու աշակերտներ՝ Աւագեան և Մակսիմէնկո՝ կարդալով Պուշկինի մանկութեան օրերի մասին մի բան։ Ապա կարդաց նոյն դպրոցի ուսուցիչ Ախմէտէլօվ՝ Պուշկինի կենսագրութիւնը։ Երեկոյեան մութը տեղ պատրաստել էին՝ մոգական լապտեր, որը ցոյց էր տալիս Թագաւոր Կայսրի, Պուշկինի, Պետրոս Մեծի և ուրիշների պատկերները։ Բոլոր աշակերտները նուէր ստացան Պուշկինի հեղինակութիւններից և պատկերից մի-մի օրինակ։ Երկու հայ օրիորդ կարդացին Պուշկինից երկու ոտանաւոր հայերէն թարգմանութեամբ։»

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

Նոր-Ջուղա, մայիսի 22-ին

Նոր կառուցանելի օրիորդաց ուսումնարանի հիմնարկութեան հանդէսը տեղի ունեցաւ անցեալ կիրակի օրը, ամսի 16-ին, երկսեռ խուռն բազմութեան ներկայութեամբ։ Առաջնորդը, որը հանդիսին նախագահում էր, մի քարոզ խօսեց և ի միջի այլոց յիշեց, որ մտադիր է ս. Ամենափրկչեան վանքի մէջ մի հոգևոր դպրանոց բանալ, որի պէտքը երկար տարիներ է, որ զգացվել է և այժմ անհրաժեշտ է դարձել։ Յորդորեց ժողովրդին, որ սոյն ձեռնարկի համար ևս իրան աջակցեն, քանի որ առանց ժողովրդի աջակցութեան առաջնորդի գործերը կաղէ ի կաղ կընթանան և ինքը իր նպատակին չի հասնի։

Օրիորդաց ուսումնարանի հանգանակութեան գործը Նոր-Ջուղայի մէջ աջողութեամբ կատարված լինելով, առաջնորդը, ինչպէս լսում ենք, երկսեռ ուսումնարանների հոգաբարձութեան հետ խորհրդակցելուց յետոյ, Կալկաթայի հայերի նախկին վիճակաւոր հայր Յակոբջանեանցին հեռագրով նուիրակ է կարգել՝ Հնդկաստանի և Ջավայի հայերի և օտարականների մէջ մի ընդհանուր հանգանակութիւն անելու օրիորդաց ուսումնարանի և հոգևոր դպրանոցի անունով միանգամայն։ Մեր առաջնորդին շնորհաւորում ենք իր ընտրութեան համար, քանի որ յիշեալ անգլիագէտ քահանան գրեթէ բոլոր հնդկահայերին և ջավահայերին, որպէս և բազմաթիւ ազդեցիկ եւրօպացիներին քաջ ծանօթ է իր բարեբարոյ վարք ու բարքով և փորձառութեամբ, և երկար տարիներ ուսուցչութեան և ուրիշ պաշտօններ է վարել. գրեթէ ամեն մարդ վստահ է, որ նուիրակութեան գործը մեծ աջողութեամբ գլուխ պիտի տանէ և յուսալի է, որ օրիորդաց ուսումնարանը և հոգևոր դպրանոցը ոչ միայն պիտի կառուցվեն, այլ նրանց ապագան ևս պիտի ապահովվի դրամագլխով։ Լսում ենք, որ նուիրակութեան կոնդակը, ժապաւինեալ տոմարը և յանձնարարական նամակները արդէն պօստով ուղարկված են Կալկաթա, յիշեալ քահանային, որոնց հասնելուն պէս անմիջապէս գործի պիտի սկսէ։

Լսում ենք, որ մօտ ապագայում երկու վարդապետներ պիտի ձեռնադրվեն, որպէս ս. Ամենափրկչեան վանքի միաբաններ, որոնցից մէկը մեր առաջնորդին Էջմիածնից ընկերացող մի սարկաւագ է և միւսը ևս Գէորգեան ճեմարանի ուսումնաւարտ մի երիտասարդ. յոյս ունենք, որ սրանք թէ իրանց ձեռնադրողի և թէ ժողովրդի յոյսերը միանգամայն պիտի պսակեն իրանց անձնուէր գործունէութեամբ ազգի և եկեղեցու շինութեան համար։

Քանի տարիներից ի վեր այստեղ գոյութիւն ունի մի ընթերցարան, բայց թէ ինչ դրութեան մէջ է, աւելորդ է յիշել։ Շատ ցաւալի է, որ այստեղի երիտասարդների մէջ տակաւին չէ մըտել ընթերցանութեան ոգին և դժբաղդաբար դեռ մեռելային դրութիւն է տիրում, յաճախ պէտք է խնդրելով մէկին տանել ընթերցարանը՝ լրագիր կարդալու։ Այստեղի ջօջերը արդէն վաղուց է, որ իրանց համար անպատուութիւն են համարում անդամակցել և լրագիր կարդալ, չը նայելով, որ կիրակի օրերը ընթերցարանը բաց է հասարակութեան համար, ոչ ոք չէ յաճախում։ Զարմանալի է, որ ուսուցիչներն ևս (ընթերցարանը աղայոց ուսումնարանի մէջ է) յաճախելու և ձրի լրագիր կարդալու շնորհը չեն անում։ Արդեօք մինչև երբ պէտք է այսպէս շարունակվի։ Բաւական է այլ ևս այս մեռելային դրութիւնը, պէտք է որ սթափվենք և մեր շուրջը նայենք։

Նոր-Ջուղայեցի

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—«Berliner Tageblatt» Կ. Պօլսի լրագրի թղթակիցը աւելացնում է նոր մանրամասնութիւններ իր հաղորդագրութեանը Ռուսաստանի ծրագրի մասին թիւրքաց հայերին Կովկասից Կրետէ գաղթեցնելու վերաբերմամբ։ Նա ասում է, որ այդ առարկայի մասին բանակցութիւնները Թիւրքիայի հետ մինչև այժմ բացառապէս Թիւրքիայի կարծիքն ունենալու բնաւորութիւն ունէին։ Կարծում են, որ միմիայն Անգլիան լուրջ բողոք կը յարուցանի, որովհետև ռուս-թիւրքական սահմանային երկպառակութիւնները նրա համար օգտաւէտ են։ Իլդիզ-Քէօսկում,—շարունակում է թղթակիցը,—այդ միջոցի ժամանակակից և յարմար լինելու մասին հայեացքները տարբեր են, բայց հայոց պատրիարք Օրմանեանը, ըստ երևոյթին, հաւանութիւն է տալիս այդ ծրագրին։

—Սուլթանը,—ինչպէս գրում են Կ. Պօլսից «Köln. Zeitung» լրագրին,—ինքն զբաղվեց հայ որբերի համար որբանոցներ բանալու հարցով։ Օտարների ձեռքից այդ գործը խլելու համար, սուլթանը վճռեց, որ անհրաժեշտ է հիմնել պետական որբանոցներ թիւրք ազգութեան պատկանող մանուկների համար Անատոլիայում և Հայաստանում։ Սուլթանը կտրական կերպով ներշնչում է թիւրքաց իշխանութիւններին, թէ օտարահպատակների գործը չէ հոգ տանել թիւրքական որբերի մասին, այլ դա թիւրքաց կառավարութեան գործն է, և թէ պէտք է ամեն միջոցներ գործ դնել այդ հոգատարութիւնը ընդարձակ չափերով իրագործելու համար։ Սուլթանը յանձնեց այդ գործը մի ամբողջ յանձնաժողովի, որ բաղկացած է արտաքին գործերի մինիստր Տէվֆիկ-փաշայից, ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստր Զուխտի-փաշայից, և Բ. Դրան իւրիսկօնսուլտ Հաքքի-բէյից և որը արդէն կազմեց զեկուցում այդ հարցի մասին։ Հէնց որ ապաստարանները կը հիմնվեն, այնտեղ կնդունվեն և օտարահպատակների միջոցներով հիմնված ապաստարանների սաները։

—Նորերս լրագիրները լուրեր հաղորդեցին պարսից Շահի հիւանդութեան մասին։ Վիէննայի պարսից դեսպանութիւնը հերքում է այժմ այդ հաղորդագրութիւնը «Neue Freie Presse» լրագրի միջոցով։ Ապացոյց այն բանի, որ Շահը կատարելապէս առողջ է, դեսպանութիւնը այն հանգամանքն է բերում, որ Մօհսին-խան-Մուշիր-Դօվլէթը, պարսից արտաքին գործերի մինիստրը, կարողացել է հէնց այժմ ճանապարհ ընկնել Եւրօպա երկարատև արձակուրդով։ Յայտնի է որ Մօհսին-խան-Մուշիր Դօվլէթ գնում է Նաուհէյմ՝ բժշկվելու համար։

„ՄՇԱԿԻ“ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

16 յունիսի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Յունիսի 16-ին Թագուհի Կայսրուհի Մարիա Ֆէօդորօվնան Օգոստափառ որդկերանցով Գատչինայից տեղափոխվեց Նովի Պետերհօֆ՝ Ալէքսանդրիա ամարանոցը։

ՆՈՎՕՐՕՍԻՅՍԿ։ Վախրուշէվ և պահապանը սպանված են ոչ թէ Լէօնտևեվի ամարանոցում, այլ իրանց սեպհական ամարանոցում։ Սպանութիւնը, ինչպէս ենթադրում են, կողոպտելու նպատակով չէ կատարված, որովհետև հանգուցեալի թանգագին իրեղէններին և մանր փողերին ձեռք չեն տուել։

ՊԱՐԻԶ։ Ռուսաց կօլօնիան, ֆրանսիական բարձր դասակարգը և մամուլը ուրախութիւն են արտայայտում Թագուհի Կայսրուհի Մարիա Ալէքսանդրօվնայի աջողութեամբ ազատվելու առիթով։ Այդ առիթով «Figaro» լրագիրը գրում է. «Ֆրանսիայում բոլորն էլ միաձայն ողջունում են Նորին Մեծութեան Ռուսաց Կայսրուհուն և Նրա Օգոստոսափառ Ամուսնուն։ Մեր կրած փորձանքներից յետոյ, յաջորդ օրը, մենք մեր հայեացքները ամենախոնարհ սիրով դարձնում ենք դէպի զօրեղագոյն Թագաւորը և Նրա ազնիւ Ընկերուհին, Որոնց Պարիզը 1896 թւին ընդունեց այնպիսի հիացմունքով»։

ՄՕՍԿՎԱ։ Մօսկվայի դուման, Մեծ Իշխանուհի Մարիա Նիկոլաեվնայի ծննդեան առիթով, որոշել է բանալ 5 իգական դպրոցներ և ներել քաղաքի աղքատ բնակիչների վրա հաշուող հիւանդանոցի ապառիկից 15,000 րուբլի։

ՊԱՐԻԶ։ Այսօր, առաւօտեան, տեղի ունեցաւ մենամարտութիւն սրերով, Միլվուայի և Բերտօի մէջ։ Վերջինս վէրք ստացաւ այտի վրա։ Հակառակորդները սեղմեցին միմեանց ձեռքը։

ՍԱՐԱԳՈՍՍԱ: Անկարգութիւնները վերսկսվեցին: Սահմանադրութեան հրապարակի վրա զօրքը ստիպված եղաւ հրացանաձգութիւն սկսել: Սպանված է մէկը, վիրաւորված են երկուսը: Ձերբակալված են 10 հոգի:

Կ. ՊՕԼԻՍ: Սերբիական գործերի հաւատարմատարը երէկ յայտնեց Իլդիզ-Քիօսկում, որ Բ. Դրան առաջարկվում է բացատրութիւն տալ, թէ ինչ պատճառով դեսպաններին գրած շրջաբերականների մէջ Թագաւորի անունը խառնված է սահմանի վրա տեղի ունեցած ընդհարումների հետ: Բ. Դուռը պատասխանեց, որ անկարելի է որ և է համաձայնութիւն կայացնել, մինչև չը ստացվի սահմանի վրա գտնվող յանձնաժողովի զեկուցումը:

ՌԷՆ: Անհա զինուորական դատարանի անդամների ցուցակը. ինժենէր-գնդապետ Ժուօ—Նախագահ, արտիլերիական մայօրներ—Բրօնվար, Գօրէօն, Պրօֆիլէ, Մէրլ, կապիտաններ—Պարֆէ և Բովէ—անդամներ:

ԲԵՐԼԻՆ: Կայսերական կանցլէրը, «Norddeutsche-Zeitung» լրագրի հաղորդելով, ընդունեց այսօր չինական դեսպանին, որը, չինաց կայսրուհու անունից, յանձնեց իշխան Հօհէնլօհէին «կրկնակի վիշապի» առաջին աստիճանի շքանշանը:

17 յունիսի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ: Թագուհի Կայսրուհի Ալէքսանդրա Ֆէօդօրօվնա անցած օրը լաւ անցկացրեց. քունը բաւարար է, տաքութիւնը և զարկերակը բնական են: Բարձր-Նորածնի առողջութիւնը նոյնպէս կատարելապէս լաւ է:

ՏԱՇԿԷՆՏ: Յունիսի 15-ին Տաշկէնտի զօրքերը և ազգաբնակութիւնը, երկրի գլխաւոր հրամանատարի՝ գեներալ Դուխովսկօի առաջնորդութեամբ, մեծ հանդիսով տօնեցին Տաշկէնտի պաշարման տարեդարձը: Ժողովրդի անհագին բազմութեան ներկայութեամբ թափօր կատարվեց և հոգեհանգիստ կատարվեց:

ՌԷՆՆ: Տիկին Լիւսի Դրէյֆուս հասաւ այստեղ, երեկոյեան, առանց միջնադէպքերի:

ՌԻԳԱ: Յուլիսի 14-ին երկրագործութեան մինիստր Երմօլօվ այցելեց գիւղատնտեսական ցուցահանդէսը:

Խմբագիր՝ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍԱՀԱԿ ՄԵԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

	№ 1 գնացքը:	№ 3 գնացքը:
Բագուից դուրս է գալիս	ցեր. 4 ժ. 15 ր.	գիշ. 12 ժ. 20 ր.
Թիֆլիս է հասնում	առ. 8 ժ. 40 „	եր. 6 „ 38 „
Թիֆլ. դուրս է գալիս	„ 9 „ 10 „	եր. 7 „ 37 „
Բաթում է հասնում	եր. 8 „ 32 „	առ. 8 „ 12 „

	№ 2 գնացքը:	№ 4 գնացքը:
Բաթումից դուրս է գալիս	առ. 9 ժ. 15 ր.	եր. 9 ժ. 05 ր.
Թիֆլիս է հասնում	եր. 8 ժ. 53 „	առ. 9 „ 45 „
Թիֆլիսից դուրս է գալիս	„ 9 „ 23 „	„ 11 „ 32 „
Բագու է հասնում	ցեր. 1 „ 04 „	„ 6 „ 15 „

ԴԻԼԻԺԱՆՍՆԵՐ

Հինգ հոգու համար

Թիֆլիսից դուրս է գալիս	7 ժ. առ.	9 ժամ. առ.
Գիշերում է	Մլետում	Պասանաուր
Վլադիկավկազ հասնում է	7 ժ. 20 ր. եր.	9 ժ. 20 ր. եր.

Վեց հոգու համար (չեն գիշերում)

Թիֆլիսից դուրս է գալիս	1 ժ. ցերեկ.	7 ժ. երեկ
Վլադիկավկազ հասնում է	3 „ 25 ր. եր.	9 ժ. 50 ր. եր

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
Բ. ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)

Հիւանդներին ընդունում են ամեն օր, բացի կիրակի օրերից:

ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ՝

Բ. Ա. ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան, վեներական (սիֆիլիս) և միզասեռ. հ.

Կ. Մ. ՉԻԿՈՎԱՆԻ—9—10 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային հ.

Ջ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵԱՆՑ—11—12 ժ. կանանց հիւանդ.

Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆՑ—1—$1^1/_2$ ժ. ներքին և երեխայոց հ.

Ա. Գ. ԳՈՒՐԿՕ—$1^1/_2$—2 ժ. ներքին և միասեռական հ.

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ՝

Բ. Ա. ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆ—$7^1/_2$—8 ժ.

Տ. Ի. ՐՈՒԴԵՆԿՕ հիւանդանոցումը քիմիական և խոշորացուցական հետազօտութիւններ է անում մէզի, խխի, արեան, կաթի և այլն:

Վճար 50 կ. չքաւորները ձրի: Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին:

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝

141—151 Բժշկապետ ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆ

ԲԺՇ. ՎՐՀ. ԱՐԾՐՈՒՆԻՆ,

տեղափոխվելով Ջրերը (Պեատիգօրսկ), շարունակում է իր ընդունելութիւնը մինչև սեպտեմբերի 1-ը:

Հասցէն՝ Пятигорскъ. Верхный бульваръ, надъ аптекой Рахмалевича. 10—10

ԲԺԻՇԿ ՄԻՆԱՍ ՄՈՒՐԱԴԵԱՆ
(Մօսկվայից)

Նախընթաց տարիների պէս կընդունէ հիւանդներին Կովկասի հանքային Ջրերում—Պեատիգօրսկում, մայիսի 8-ից:

(հ. շ.) 10—10

Ա. ԱՍՄԱՆ
„ՆՈՒԱԳՆԵՐ“
Գինն է 10 կօպէկ

Դիմել՝ A. H. Asman. Tauris—Perse. 7—10

Յայտնում եմ ի գիտութիւն իմ ծանօթների և բարեկամների, որ մայիսի 1-ից Վլադիվօստօկում բաց եմ արել սեփական լուսանկարչական գործարան: Հասցէս. Владивостокъ. Фотографу Сумбату Будагянъ. 2—3

(9 և 17) 9—14

Ստաւրապօլեան նահանգի Սուրբ Խաչ քաղաքի երեք հատ միդասեան և մի հատ երեքդասեան դպրոցների համար

ՀԱՐԿԱՒՈՐ Է

մի ճեմարանական, կամ թէ Ներսիսեան դպրանոցը աւարտած հայոց լեզուի, մի և նոյն ժամանակ և կրօնի ՈՒՍՈՒՑԻՉ, մօտաւորապէս ութն հարիւր րուբլի ռոճիկով: Ցանկացողները դասերի որոշման և պայմանների մանրամասնօրէն տեղեկանալու համար, ներկայացնելով իրանց ուսուցչական վկայականը և արտօնութիւնը, կարող են դիմել տեղիս տնտեսական կառավարութեանը հետեւեալ հասցէով՝ Въ городъ Святаго Креста Ставропольск. губерніи Святокрестовск. обществен. управленіе. (ե. հ. շ.) 2—3

Մ. ՄՈՒՐՏԱԳ

Ամառը մնում է Թիֆլիսում և ընդունում է աշակերտներ ԱՆԳԼԻԵՐԷՆ ԴԱՍԵՐ տալու: Դասերը աւանդվում են նոր՝ ռուսական, ֆրանսիական և գերմանական մեթօդներով: Չորս, հինգ և շատ աշակերտներ միասին կարող են դասեր առնել աւելի էժան: Սովորեցնում է լաւ արտասանութիւն և շատ շուտ: Կարելի է տեսնել ամեն օր ժամի 12-ին: Հասցէն Մաղաթօվսկայա փողոց, տուն Մարտիրոսօվի: Արժանացել է մեծ գովասանքների: 4—5

ՄՈՋԴՈԿԻ ս. Աստուածամայր եկեղեցու համար հարկաւոր է մի ձայնաւոր տիրացու, որը լինելու է և լուսարար: Ցանկալի է, որ լինէր թեմական դպրոցի կամ ս. Էջմիածնի Գէորգեան ճեմարանի սաներից: Բացի արդիւնքներից՝ կը ստանայ ամսական 25 րուբլի ռոճիկ:

Դիմել Մոզդոկ, գործակալ Վահան քահանայ Ասկարեանցին: 3—3

Տպագրութեան է յանձնված

ԿԱՄԻԼ ՓԼԱՄՄԱՐԻՕՆԻ
ՈՒՐԱՆԻԱ

Նշանաւոր աստղագիտական վէպը, 366 էջ

Թարգ. Հ. Առաքելեանի

Բացված է այժմ բաժանորդագրութիւն—1 րուբլի: Տպագրութիւնից յետոյ գինը կը լինի 1 ր. 50 կ.: Բաժանորդ գրվել ցանկացողները մինչև սեպտեմբերի 1-ը պէտք է յայտնեն, ուղարկելով 1 րուբլի այս հասցէով, Թիֆլիս, Հրատ. Ընկ. գրասենեակ, Գալուստ Գալստեանցին: (շ.) 4—10

ՄԱՆԿԱԲԱՐՁՈՒՀԻ
Վ. Յ. ՏԷՐ-ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

Միքայէլեան փողոց, տ. № 93. տելեֆօն № 506: (հ.) 24—45

ԲԺԻՇԿ Յ. Յ. ՂՕԿԻԵԼԵԱՆ

Ընդունում է՝ վեներական, սեռական, մորթու և ներքին հիւանդութիւն ունեցողներին՝

Առաւօտեան 9—12 ժամը
Երեկոյեան 5—7 ժամը:

Գանօվսկայա փողոց, տուն Մարգարօվի, № 31: (ե. հ. շ.) 44—100

Լոյս տեսաւ
ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԹՈՒՄԱՆԵԱՆՑԻ
ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ
ԳԻՆՆ Է 50 ԿՕՊ.

Դիմել Թիֆլիսի գրավաճառներին կամ հեղինակին՝ Тифлисъ, Чавчавадзевская, д. Маркарова № 25-а, Բագւում դիմել Хидекель-ի գրավաճառանոցին, ուր վաճառվում է նոյն հեղինակի

„ՀԱՆԱՔ ՈՒ ԴԱՆԱԿ“

հրատարակութեան I գրքոյկը, գինն է 30 կօպ.: 5—5

Կովկասի ՀԱՅՈՑ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

գրադարան-ընթերցարանը

(Միջին փողոց, տ. Տէր-Աստուրօվի, Աղեքսանդրեանի մագազինի գլխին), բաց է առաւօտեան ժամը 9—2 և երեկոյեան ժամը 5—9: Ստացվում են մայրաքաղաքների և տեղական բոլոր թերթերը: Մուտքը 2 կօպ., ամսով 40 կ. աշակերտներից կէս վճար: 44—50

ՍԵՒ ԵՒ ՍՊԻՏԱԿ ՊՂՊԵՂ

աղած, թիթեղեայ տուփերի մէջ, մանր ծակեր ունեցող ծածկոցով, նմանապէս չքեղ սրբուակների մէջ, սեղանի համար, $^1/_{32}$-ից մինչև 1 ֆունտ: Աղած է ընկերութեան գործարանում

Բ. ԿԵՕԼԷՐ ԵՒ ԸՆԿ. ՄՕՍԿՎԱՅՈՒՄ

ծախվում է ամեն տեղ և բոլոր յայտնի վաճառականների մօտ: Աղած պղպեղի հետ ուրիշ նիւթեր խառնելը այնքան սովորական է դարձել, որ շատ անգամ աղած պղպեղը աւելի էժան են ծախում, քան թէ ոչ աղացածը: Բ. Կեօլեր և ընկ. դրոշմը այնքան յայտնի է, որ կարող է ծառայել իբրև ապացոյց ապրանքի ամենալինտիր յատկութեան:

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԵԱՆՑԻ ԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ
գրեց Արիստակէս եպիսկոպոս Սեդրակեան
ԳԻՆԸ 1 ՌՈՒԲԼԻ

Ծախվում է՝ Թիֆլիս—Կենտրոնական, Շուշի—Բ. Տէր-Սահակեանի, Ալէքսանդրօպօլ—Մխիթարեանի, Կարս—Մկրտումեանցի գրավաճառանոցներում:

Կենտրոնական գրավաճառանոցում ծախվում է նոյն հեղինակի

„ԱՄՈՒՍՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐ“

(1—15) ԳԻՆԸ 1 ՌՈՒԲԼԻ 7—10

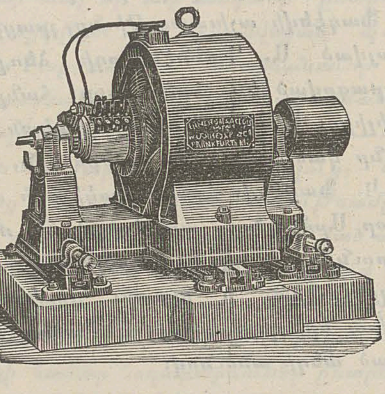

ՇԻՆԱՐԱՐԱԿԱՆ-ՏԵԽՆԻԿԱԿԱՆ ԲԻՒՐՕ

Ինժեներ Ն. Բ. Պասսեկի

Тифлисъ, Михайловская ул. № 116,

Հասցէն հեռագիրների համար. Тифлисъ—Пассеку.

ՏԵԼԷՖՕՆ № 642.

ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԶՈՒԹԻՒՆ
Ռուսաց և արտասահմանեան ֆիրմաների:

ԲԻՒՐՕՆ ՅԱՆՁՆ Է ԱՌՆՈՒՄ
կառուցանել

Ամեն տեսակ շինութիւններ, գործարաններ և գործատներ

ԳԱԶՕ-ՇՈԳԻԻ-ՋՐԱՆՑՔՆԵՐ

Ամեն տեսակ էլէկտրօտէխնիկական կառուցումներ և սարքեր, այսինքն հեռագիրների, տելէֆօնների, լուսաւորութեան, տրամվայների և այլն հաղորդելը հեռաւորութեան վրա:

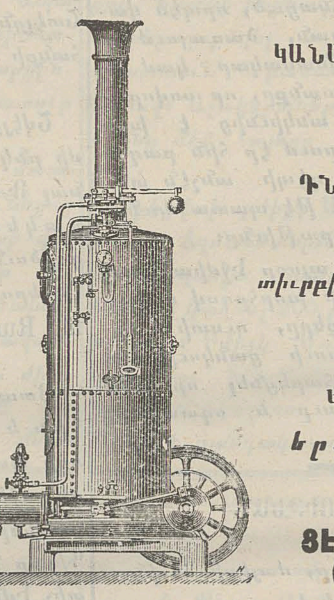

ԿԱՆԱԼԻԶԱՑԻԱ, ՎԵՆՏԻԼԻԱՑԻԱ և ՏԱՔԱՑՈՒՄԸ

ԴՆԵԼ, ԺՈՂՈՎԵԼ և ՍԱՐՔԵԼ
ամեն տեսակ

տուրբիններ, խողովակներ, մեքենաներ և ջրհաններ:

ԿԱՌՈՒՑԱՆԵԼ
երկաթէ կամուրջներ
և տնակներ:

ՑԵՄԷՆՏԻ ՎԱՃԱՌՈՒՄՆ

(ե. հ. շ.) 13—100

Վաճառվում է, Մոսկվայում տպված,

„ՍՈՒՐԱԿ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ“

ազգային լիակատար ԵՐԳԱՐԱՆԻ առաջին հատորը, չորրորդ տպագրութեամբ, բաղկացած 402 մեծադիր երեսներից, 300-ից աւելի գործածական երգերով, բանաստեղծութիւններով և երգերին վերաբերեալ արձակ գրուածքներով: Իւրաքանչիւր օրինակի գինն է 1 ր., ճանապարհածախքով—1 ր. 20 կ.: 10 օրինակ գիրք պահանջողը ճանապարհածախք չէ վճարում: Ցանկացողները, յայտնելով իրանց ճիշտ հասցէն՝ դիմում են Բագու, «Սուրակի» հրատարակիչ Գրիգոր աւագ քահանայ Գրիգորեանցին, սոյն հասցէով. Протоіерею Григорію Григоріанцъ, въ Баку. (ո. շ. ե.) 10—10

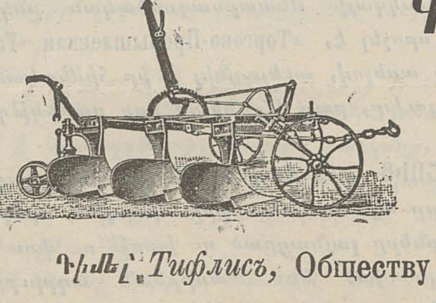

Գիւղատնտեսական գործիքներ եւ մեքենաներ

Լ. ԽԱՆ-ԱՂԵԱՆԻ

250 նկարով: Գինն է 50 կօպ.

Դիմել՝ Тифлисъ, Обществу Изданія Армянскихъ Книгъ. (ե. ո.) 43—50

Дозволено цензурою, Тифлисъ, 17 Іюня 1899 г. Типографія Грузинск. Издат. Т.—ва Орбеліановская ул., № 27.